

igen szerencsés egyesítése ez a könyv, eleven és meggyőző bizonyítéka a szerző írói kvalitásainak, zamatos elbeszélő erejének.

Saját gyermekkorának és apja, Ladiszlav Zápotocky-Budecsky szabómester harcos életének története elevenedik meg a könyv lapjain. Budecsky, a proletár-sorban élő kisiparos, előbb Prágában lesz a kibontakozó cseh munkásmozgalom egyik bátor úttörője, majd, amikor a hirhedt „szocialista per“ után a császári és királyi hatóságok illetőségi falujába, Zákolanya toloncolják, ott, a Budecs-hegy környékén küzd tovább a nép szabadságáért. Bizalmatlanság és rosszakarat fogadja, szeretetreméltóságával, műveltségével, okos, mégis bátor talpraesettségével azonban csakhamar sikert ér el. Hü elvtársak állnak melléje, s a budecskörnyéki falvak, ipartelepek népe egyre világosabban felismeri helyét a kiélesedő osztályharcban. Művelődési egyesület alakul, s ezen keresztül mind többen és többen lépnek a haladás útjára. Az 1897. évi választások szocialista előretörésének és a vörös zászló kibontásának diadalmas kicsengésével végződik a munka.

Vannak részletek, ahol szinte megdöbbentő módon tükröződik a tökéletes kiszámányolás embertelensége, s ahol aztán nagyszerű módon jelenik meg az ébredő proletár-öntudat. A realista emberábrázoló-tehetség művészi eszközeivel is rendelkezik az író: alakjait remekül tudja bemutatni, jellemezni, egyéníteni. A „négyek tanácsának“ tagjai: Budecsky szabómester, Vosznik kőműves, Lánszky cipész és Efler mezőgazdasági munkás mint felejthetetlen alakok rögződnek bele az olvasók emlékezetébe. És milyen pompásak az olyan részletek, mint az öreg Kolmisztr apó halálának meghatározó rajza, a zászlószentelés előtti viták; vagy a kis Tóni (ez maga az író!) beszélgetései a vadorzóval és az erdőszell! Megjelenik a szomszédos Kladno bányász élete is, a kapitalista világ proletársorsának minden nyomorúságával.

Mind ezt az író színes, fordulatos nyelven, kitűnő megelevenítő-készséggel adja előnk. Örülhetünk, hogy ez az értékes könyv magyarul is megjelenhetett. Meg kell dicsérnünk Vozári Dezsőt, a fordítót, aki maga is kitűnő író és harcos szocialista. Befejezésül pedig azt kívánja a kritikus, aki az irodalom mellett a gyakorlati pedagógia embere: jusson el Zápotocky könyve az iskolai oktatás munkájába is! Ma, amikor munkás- és parasztfiatalok ezrei lépik el tudásra szomjas lélekkel a középispolák padjait, kétszeresen fontos, hogy olyan

szövegrészletek kerüljenek az irodalmi olvasókönyvben eléjük, amelyek — mint ez a könyv — megmutatják nekik a kapitalista világ igazságtalanságát, s föltárlják előttük a boldog jövő, a szocializmus távlatait.

ANGYAL ENDRE

BALZAC: GORIOT APÓ. (Révai.)

A XIX. íróinak egyik legnagyobbja Balzac. Ő az, aki a modern regénybe először viszi bele főmotívumként a pénz, az anyagi érdek meghatározó szerepét. A XIX. század gazdag névsorában alig volt író, ki nála meggyőzőbben ábrázolta korának embertelenségét, s a pénz szolgálatában könyörtelenül törtető, kapitalizálódott polgárság minden humánumát nélkülöző magatartását.

A Goriot apó Balzac majdnem száz regényt számláló oeuvrejének legjellegzetesebb darabja. Ebből az egy művből kitalálhatjuk írói alkatát s a Napoleon bukása, valamint a forradalom elcsendesülése után feltörekvő francia polgárság osztályuralmát. Regényének hősei, így a Gorioté is messze túlnőnek a „normális“ emberek arányain, szinte az abnormálisig felfokozott életet élnek, (Vautrin, Rastignac, Betti néni) — ennek ellenére Balzacot tekinthetjük a modern realista regény megeremlítőjének.

Goriot, a gaibonaügynök egész élete a leányai iránt érzett szenvedélyes szeretetben csúcsosodik ki. Hihetetlen mennyiségű pénzt harácsol össze csak azért, hogy nagyravágyó leányai arisztokratákhoz mehessenek feleségül. A rájongásig bálványozott két lány minden pénzéből kifosztja öreg apját, aki egy hatodrangu panzióban, idegenek jóindulatára utalva, pénz és gyógyszer hiányában, embertelen szenvedések között hal meg. A regény szerkezete aránytalan. A hosszadalmas bevezetés után csak a második felében kapjuk a cselekmény tulajdonképeni magját, de olyan szuggesztívítással, hogy évek múlva is emlékszünk Vaquerné panziójának minden zugára, Goriot szobájára, vagy éppen egy ebédre, melynek lefolyása alatt apróra megismerkedtünk a panzió lakóinak életével. A szenvedélyek megrázó erejű pontos ábrázolása emeli a Goriot apót a világirodalom kiemelkedő alkotásai közé.

Mint minden nagy író, Balzac is megelőzte korát világszemléletének tudatosságával. Hálálának 100-ik évfordulóján jobban értjük és ismerjük munkásságát, mint kortársai; regényeinek olvasottsága soha nem volt nagyobb, mint napjainkban.

SOLYMOS IDA